

ALI VESTE, DA BI MORDA LAHKO IMELI PRILOŽNOST NEKOMU REŠITI ŽIVLJENJE, ČE SE PRIJAVITE V REGISTER DAROVALCEV KRVOTVORNIH MATIČNIH CELIC?

KAJ PA JE PRESADITEV KRVOTVORNIH MATIČNIH CELIC (KMC)?

Preprosto povedano je to nadomestitev nedelujočih celic bolnika s celicami zdravega darovalca. Vbrizgamo jih v veno bolnika podobno kot pri transfuziji.

ALI JE PRESADITEV KRVOTVORNIH MATIČNIH CELIC NOV NAČIN ZDRAVLJENJA?

Pravzaprav ne. S tem načinom zdravijo že več kot 30 let. Danes izvedejo na tisoče presaditev letno v specializiranih centrih širom po svetu.

KATERE BOLEZNI LAHKO ZDRAVIMO S PRESADITVIJO KRVOTVORNIH MATIČNIH CELIC?

Presaditev KMC pride v poštev predvsem pri zdravljenju malignih ter nekaterih nemalignih boleznih kostnega mozga in drugih krvotvornih organov (levkemije, mielodisplastični sindromi, diseminirani plazmocitom, maligni limfomi, huda oblika aplastične anemije). Na takšen način se lahko zdravijo tudi določene solidne novotvorbe ter nekatere podedovane in avtoimunske bolezni. Zaradi teh bolezni v svetu letno umre več tisoč otrok in odraslih.

KAKŠNE SO MOŽNOSTI, DA NAJDETE PRIMERNEGA DAROVALCA KRVOTVORNIH MATIČNIH CELIC?

Katerikoli izmed darovalcev žal ni primeren za bolnika, ki potrebuje KMC. Bolnik in darovalec se morata skladati v tkivnih antigenih HLA. To so znamenja, ki jih vsak izmed nas nosi na površini svojih tkiv. Vsaka oseba ima zase značilen nabor tkivnih antigenov HLA, ki se zelo redko ponovi pri drugi osebi. Med brati ali sestrami je možnost, da bosta imela dva enake tkivne antigene, največja in znaša približno 25%. Slovenija Donor združuje slovenske nesorodne darovalce

KMC in popkovnične krvi, tako da lahko bolniku tkivno skladnega darovalca najprej iščemo znotraj svojih vrst. Vključenost Slovenija Donorja v svetovni register darovalcev KMC Bone Marrow Donors Worldwide (BMDW) pa omogoča iskanje med darovalci z vsega sveta. Večji kot je nabor darovalcev, večja je možnost, da bomo našli bolniku ustreznega. Lahko tudi rečemo, da je verjetnost, da najdemo skladnega darovalca, tem večja čim bolj pogosto kombinacijo tkivnih antigenov ima bolnik. Pri zelo redkih kombinacijah je tudi ta verjetnost manjša.

ALI JE SPLOH MOGOČE, DA BI ZA BOLNIKE V SLOVENIJI, KI POTREBUJEJO PRESADITEV KRVOTVORNIH MATIČNIH CELIC, NAŠLI NESORODNEGA DAROVALCA V SVOJEM NACIONALNEM REGISTRU?

Vsako leto v registru Slovenija Donor za določeno število bolnikov najdemo primernega darovalca znotraj svojih vrst. Možnosti, da bi prav za vsakega bolnika našli primernega nesorodnega darovalca v Sloveniji, zaenkrat ni. Zato pa strokovnjaki iz raznih dežel združujejo registre svojih nesorodnih darovalcev v svetovni register (BMDW) in med seboj tesno sodelujejo.

KDO LAHKO POSTANE DAROVALEC KMC?

Nesorodni darovalec je lahko vsaka zdrava oseba med 18. in 60. letom starosti, vpis v register pa je možen od 18. do 40. leta starosti.

KAKO SE LAHKO PRIJAVIMO V SLOVENSKE REGISTER DAROVALCEV KOSTNEGA MOZGA?

Za individualni vpis se lahko zgledate na Zavodu RS za transfuzijsko medicino brez predhodne najave **vsako sredo od 10. do 12. ure**. Individualni vpis lahko opravite tudi v enem od donorskih centrov po vsej Sloveniji. Register Slovenija Donor organizira tudi skupinske vpise. Za način prijave si oglejte našo spletno stran: www.ztm.si.

KAKŠNE PREISKAVE SO POTREBNE, DA NEKOGA VPIŠE-MO V REGISTER DAROVALCEV?

Morebitnega darovalca najprej seznanimo z delovanjem registra, pomenom tkivnih antigenov HLA, načini odvzema KMC in s tem povezanimi možnimi tveganji ter odgovorimo na njegova vprašanja. Darovalec po mednarodno predpisanim protokolu izpolni medicinski vprašalnik, se pogovori z zdravnikom in podpiše pristopno izjavo za vpis v register. Nato mu dodelimo posebno kodno oznako in mu odvzamemo vzorec krvi (4 ml) za določitev tkivnih antigenov HLA.

TOREJ SLOVENSKE REGISTER DAROVALCEV NISO IMENA OSEB, KI SO PRIPRAVLJENE DAROVATI KRVOTVORNE MATIČNE CELICE ZA PRESADITEV, AMPAK PODATKI O NJIHOVIH TKIVNIH ANTIGENIH HLA?

V registru darovalca vodimo pod kodno oznako, ki omogoča dostop do podatka o tkivnih antigenih. Vse osebne podatke shranjujemo skladno z nacionalnimi in mednarodnimi zakonskimi in strokovnimi predpisi. Kodno oznako darovalca pa lahko z njegovimi osebnimi podatki poveže le omejeno število pooblaščenih oseb, zaposlenih v registru Slovenija Donor. Preko registra z uporabo kode SD potekajo ustrezno varovano tudi vsi postopki iskanja morebitnih darovalcev za posameznega domačega ali tujega bolnika.

KAJ PA, ČE ZA NEKOGA OD NAŠIH BOLNIKOV NE BI NAŠLI USTREZNEGA DAROVALCA V SLOVENSKEM REGISTRU?

Obrnili bi se na svetovni register (BMDW), katerega člani smo.

ALI TO POMENI, DA BI LAHKO KDAJ V NAŠEM REGISTRU NAŠLI DAROVALCA ZA BOLNIKA IZ NEKE DRUGE DRŽAVE?

Prav to je namen združevanja nacionalnih registrov v svetovnega.

KAJ PA, ČE NEKEGA DNE IZBEREJO MENE?

O tem vas obvestimo in vas hkrati povabimo na razgovor. Če ste še vedno odločeni darovati KMC, vam odvzamemo vzorec krvi. Potrebujemo ga za izvedbo dokončnih preizkusov tkivne skladnosti. Če pri tem ugotovimo, da ste primerni darovalec za določenega bolnika, vas o tem obvestimo in opravimo ponoven razgovor. Ob tej priliki vam še enkrat podrobno pojasnimo celoten postopek odvzema KMC in vas zdravniško pregledamo. Prosimo vas, da nas po temeljitem razmisleku v naslednjih dneh ponovno obiščete in podpišete dokončni pristanek.

KAKO ODVZAMEMO KRVOTVORNE MATIČNE CELICE?

KMC najpogosteje zberemo iz venske krvi, izjemoma pa iz kostnega mozga. Pridobivanje KMC iz venske krvi poteka ambulantno, tako da gre lahko darovalec po odvzemu domov. Darovalcu pet dni pred zbiranjem dajemo podkožno injekcijo zdravila, ki poveča število KMC v njegovi krvi, ki jo nato speljemo skozi iglo in sistem cevki v aparaturo, kjer ločimo KMC od preostanka krvi. Darovalcu pri tem odvzamemo le KMC in jih zberemo v posebno vrečko. vse preostale sestavine krvi mu vrnemo. Postopek traja od 4 do 6 ur.

Pri drugem, tako imenovanem klasičnem odvzemu, ki ga izvajamo zelo redko, v splošni ali lokalni anesteziji s posebno sterilno iglo iz ploščate medenične kosti na več mestih vsrkamo 2 do 3 % rdečega kostnega mozga. Postopek traja 1 do 2 uri. Darovalca praviloma sprejmemo v bolnišnico dan pred zbiranjem, domov pa odide dan po opravljenem postopku. Pred odvzemom kostnega mozga opravimo vse predpisane medicinske preiskave, tudi tiste, ki so potrebne za anestezijo. Darovalec lahko sam izbira način odvzema krvotvornih matičnih celic.

ALI ODVZEM KRVOTVORNIH MATIČNIH CELIC BOLI?

Pri odvzemu iz venske krvi običajno darovalec v času, ko prejema podkožno injekcijo za spodbujanje izločanja KMC, občuti zmerne bolečine v kosteh in mišicah, slabost ali glavobol, kakor da bi imel gripo, vendar težave hitro ponehajo. Klasični odvzem ne boli, saj je darovalec omamljen (v anesteziji). Vendar pa še nekaj dni po tem posegu čuti zmerno bolečino na mestu odvzema, ki pa mine v nekaj dneh do nekaj tednih. Nekaj dni ima lahko tudi modrice.

KAJ TVEGA DAROVALEC KRVOTVORNIH MATIČNIH CELIC?

Razen izredno majhne možnosti zapletov ob anesteziji pri klasičnem odvzemu in okužbe na mestu odvzema, praktično ni tveganja. Darovalčev odvzeti kostni mozeg se v celoti obnovi v 4 - 6 tednih. V primeru odvzema vam bomo o tem dali podrobnejše informacije.

KAJ SE ZGODI Z BOLNIKOM?

Če je presaditev uspešna, presajeni kostni mozeg začne delovati že po 2 - 3 tednih. Ko bolnik zapusti bolnišnico, ga ambulantno spremljamo še mnogo let.

ALI LAHKO DARUJEM VEČKRAT?

Včasih se pojavi potreba po ponovnem darovanju celic za istega bolnika. Darovalec pa lahko daruje tudi drugemu bolniku, ali pa darovanje odkloni, saj je to prostovoljno.

ALI LAHKO PREKLIČEM SVOJ PRISTANEK?

Vse do zadnjega pisnega pristanka tik pred presaditvijo si še lahko premislite. Upamo pa, da tega ne boste storili, ker darovanje vaših krvotvornih matičnih celic daje bolniku upanje na življenje.

SLOVENIJA-DONOR

SLOVENSKI REGISTER DAROVALCEV KRVOTVORNIH MATIČNIH CELIC

Izdal Zavod Republike Slovenije za transfuzijsko medicino,
Ljubljana, marec 2014

Center za tipizacijo tkiv
Zavod RS za transfuzijsko medicino, Šlajmerjeva 6, 1000 Ljubljana
01-54-38-227 / 01-54-38-220 / www.ztm.si